

Verlag van de Buurtbijeenkomst Rheden

gehouden in het gemeentehuis van de gemeente Rheden.

Datum, tijd: 7 november 2019, 19.15 tot 21.00 uur.

Aanwezig:

Hans Mulder	Wijkplatform Grinthuizen
Wytse Doevendans	Wijkplatform Grinthuizen
Ingrid Jansen	Radar Uitvoering
Lidy Kelderman	Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) Rheden/Rozendaal
Jos Magielsen	Rhedens Dorpsbelang en AVSR
Luuk Kuiper	Dorpshuis Rheden
Erny Reuling	gemeente Rheden
Fieke Berings	gemeente Rheden
Ingrid Bakhuis	Ingrid Bakhuis verslag & tekst

Verlag:

Verhinderd: Diaconie, Rhedens Maal en Ellecoms Belang.

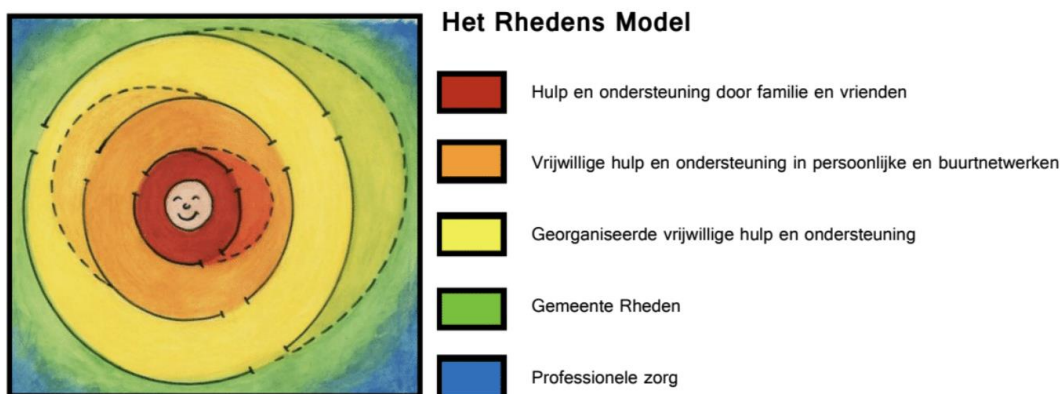
1. Opening

Organisatoren Erny Reuling en Fieke Berings van de gemeente Rheden heten de aanwezigen van harte welkom. Er zijn drie buurtbijeenkomsten uitgeschreven, waarvoor partijen zijn uitgenodigd die nauw betrokken zijn bij de collectieve zelfredzaamheid van buurten en die zich voor de versterking daarvan inzetten. Doel van de bijeenkomsten is in beeld te brengen welke ideeën er leven over burenhulp en buurtnetwerken in de verschillende kernen. De uitkomsten worden meegenomen in de verdere beleidsontwikkeling. Daarnaast bieden de bijeenkomsten gelegenheid voor uitwisseling tussen initiatiefnemers. Deze avond staat in het teken van het dorp Rheden. In een eerdere buurtbijeenkomst lag de focus op Dieren, er volgt nog een buurtgesprek over Velp.

Van elke bijeenkomsten wordt een verslag gemaakt. De deelnemers ontvangen het verslag van de bijeenkomst waaraan zij hebben deelgenomen. Met instemming van de aanwezigen zal het verslag van deze bijeenkomst ook worden gestuurd aan de Diaconie, Ellecoms Belang en Rhedens Maal.

2. Korte presentatie nota Samenredzaamheid

Erny Reuling licht de context toe. Bij invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in 2007 heeft de gemeente in samenspraak met de maatschappelijke organisaties een visie ontwikkeld op samenredzaamheid, het zogenoemde 'Rhedens model'. Uitgangspunt was dat kwetsbaren zo lang mogelijk zelfstandig wonen, waar nodig met ondersteuning vanuit de eigen sociale netwerken, aangevuld met professionele zorg. Het model beschouwt de netwerken en de onderlinge samenhang daarin rond een individu als vijf verschillende cirkels: familie en vrienden, vrijwillige hulp via persoonlijke (buurt)netwerken, georganiseerde vrijwillige hulp, de gemeente en professionele zorg.

In eerste instantie organiseert het individu ondersteuning in eigen kring: mantelzorg via burens, familie en vrienden, soms aangevuld met georganiseerde vrijwillige hulp. Daarbij heeft MVT de taak de informele hulp vindbaar en bereikbaar te maken en die te schakelen. Op enig moment

ervaart de kwetsbare inwoner of diens omgeving grenzen in de informele ondersteuning van familie, buren en andere informele zorg en doet die een beroep op formele zorg op maat. Die wordt ingekocht door de gemeente. Ook wanneer het ontbreekt aan een persoonlijk netwerk van familie, kennissen en buren zal de inwoner een beroep doen op georganiseerde informele of formele zorg en ondersteuning.

In het kader van de uitvoering van de Wmo gaat het er dus om collectieve ondersteuning en samenredzaamheid te bevorderen en pas in tweede instantie op te schalen naar formele zorg. Daarom wordt de aandacht gericht op het versterken van de informele netwerken en het enthousiasmeren van inwoners voor een rol in het collectief, zodat kwetsbare mensen zo lang mogelijk thuis kunnen wonen. Daarvoor is inzicht in de lokale sociale kaart nodig. En er is er deskundigheid nodig – ook in de informele netwerken – om te kunnen beoordelen wat de kwetsbare inwoner nodig heeft en te kunnen bepalen wanneer de zorgbehoefte zodanig wordt, dat er zwaardere vormen van zorg en ondersteuning nodig zijn.

In de Memorie van Toelichting bij de wetswijziging van de Wmo in 2015 valt dit ook terug te lezen: “... Ook en veelal in eerste instantie gaat het om de inzet van de naaste omgeving, zoals familie, buren, kerkelijke verbanden, etc. Dergelijke onderlinge betrokkenheid creëert de civil society meer dan welke professionele organisatie ook zou kunnen. Het ligt dan ook voor de hand dat de gemeente aansluit bij initiatieven van de bewoners, of deze stimuleert, om ervoor te zorgen dat de voorzieningen in de wijk optimaal aansluiten bij de wensen en behoeften ...”

Het Rhedens model is steeds de basis geweest van het gevoerde beleid. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de wensen en behoeften van de inwoner die hulp nodig heeft en bij bestaande initiatieven. In bestaande relaties in de familie- en vriendenkring en ook in het noaberschap ligt de intrinsieke motivatie besloten om iets voor elkaar te doen, zonder contract of formele verplichting, maar op basis van een gezamenlijke agenda waaraan ieder zich verbonden voelt.

In 2018 is de praktijk vastgelegd in de nota Samenredzaamheid. Daarbij is ook de vraag opgekomen hoe burenhulp zich zou kunnen verbreden naar buurthulp, door de kring van omwonenden die waar nodig een handje toesteken, groter te maken en de wederzijdse betrokkenheid te vergroten. Hiervoor zijn drie lijnen uitgezet.

Het stimuleren van buurtnetwerken
Dorpshuizen als ontmoetingsplek
Tussenvoorzieningen.

In deze drie gebieden is al veel tot stand gekomen. In verschillende kernen heeft het dorpshuis vaste plaats ingenomen. Behalve het feit dat de dorpshuizen volledig drijven op de inzet van vrijwilligers, zijn ze niet vergelijkbaar. Ieder dorpshuis heeft een eigen karakter en een eigen programma, afgestemd op de eigen bezoekers. Tussenvoorzieningen – zoals een inloophuis – zijn algemene voorzieningen die voor ieder toegankelijk zijn, zonder indicatie of beschikking. De positie van de tussenvoorziening, op de grens tussen informele de formele ondersteuning, vraagt de nodige professionaliteit.

De vraag die deze avond voorligt, is hoe buurtnetwerken vorm en inhoud kunnen krijgen.

- De cirkels in de schematische voorstelling van het Rhedens model verbeelden de verschillende netwerken verbeelden. Cirkels hebben openingen die de overloop naar andere netwerken mogelijk maken. Het is welhaast symbolisch dat het middelste cirkeltje, dat de individuele kwetsbare inwoner voorstelt, zo'n opening niet heeft. En dat is precies wat nodig is om zorg en ondersteuning te kunnen organiseren: de inwoner moet er letterlijk voor openstaan, maar ook kunnen aangeven wat hij nodig heeft. Wie niet voldoende mondig is of de wegen niet kent, komt niet in aanraking met de volgende cirkel.

3. Ambities en mogelijkheden

Fieke Berings licht toe dat de gemeente voor de opgave staat verder vorm en inhoud te geven aan het beleid rond (het stimuleren van) samenredzaamheid. Burenhulp is daarin een belangrijk ankerpunt. Kwetsbaarheid openbaart zich in de inwoner die niet meer in staat is de eigen leefwereld te organiseren, maar ook in bijvoorbeeld de mantelzorger die langdurig te veel bordjes in de lucht moet houden en overbelast raakt. Wellicht zou een buurtnetwerk daarop kunnen inspelen en initiatieven nemen op het gebied van informele ondersteuning.

Aan de deelnemers wordt gevraagd wat zij zich voorstellen van burenhulp en buurthulp:

- qua inhoud
- qua vorm

en wat daarvoor naar hun mening nodig is

- in praktische zin
- aan diensten.

Benadering

- Het Rhedens model stelt de kwetsbare inwoner centraal en creëert daarvoor voorzieningen. Het Wijkplatform Grinthuizen heeft gekozen voor een omgekeerde insteek, namelijk van buiten naar binnen: wat kunnen wij betekenen voor elkaar? Grinthuizen is een nieuwe buurt, met een bepaalde samenstelling. Mensen zijn er allemaal nieuw en zoeken naar nieuw houvast. Het wijkplatform concentreert zich niet op de kwetsbare bewoners, het is er voor alle inwoners.
- Dit is ook de insteek van het dorpshuis. Binnen de beschikbare ruimte moet iedereen daarvan gebruik kunnen maken en eigen activiteiten kunnen ontplooien, van een inlooppuurtje tot de bridgeclub. Die activiteiten brengen uiteenlopende bezoekers bij elkaar, onder wie ook kwetsbare inwoners. Vrijwilligers van het dorpshuis helpen initiatiefnemers desgewenst op gang. Het dorpshuis is onlangs een project gestart om de behoeften en mogelijkheden te peilen en te bezien welke faciliteiten het dorpshuis hierin kan bieden.
- De aanpak van zowel het dorpshuis als het wijkplatform heeft een integrerende werking. Ze brengen verschillende groepen bewoners bij elkaar. Wel is sprake van een zekere gelaagdheid: een dorpshuis is er voor iedereen en faciliteert activiteiten die mensen zelf initiëren, een buurtnetwerk bevindt zich dicht bij de individuele inwoner en richt zich meer op de maatschappelijke samenhang. Het buurtnetwerk kan individuele bewoners op het spoor zetten van de activiteiten in het dorpshuis, bijvoorbeeld om hun netwerk uit te breiden.
- Het Rhedens Dorpsbelang is een belangvereniging die voorstellen doet om de samenleving op die schaal beter te laten functioneren. Het dorpshuis is mede op aanbeveling van het Rhedens Dorpsbelang in het leven geroepen.
- De gemeente heeft de wettelijke opgave om te zien naar de zwakkeren in de samenleving. 80% van de mensen weet zichzelf uitstekend te redden, al of niet met hulp vanuit het eigen netwerk. Voor kwetsbare mensen is dat lastiger, omdat zij vaak niet over een stevig netwerk beschikken. Met de opeenvolgende cirkels beoogt het Rhedens model de netwerkfunctie voor die inwoners te realiseren.

Straten, buurten en wijken

- Een voorwaarde voor samenredzaamheid is dat mensen elkaar kennen. Direct nadat de nieuwe woningen in Grinthuizen waren betrokken, is een kennismaking georganiseerd met straatbarbecue. Dit heeft geleid tot een straat-app en duidelijke afspraken over het gebruik daarvan. De app is uitsluitend bedoeld voor hulpvragen, zoals het verplaatsen van een meubelstuk of het lenen van gereedschap en om elkaar te attenderen op situaties waarbij de veiligheid in het geding is.
- Het initiatief is verbreed naar andere straten in Grinthuizen. Het leek een kleine stap om die straatnetwerken te verbreden naar een wijkplatform, maar dat bleek geen sinecure. Er werd een behoefteninventarisatie uitgezet, maar dat was een zeer bewerkelijk proces, alleen al om mensen te bewegen te responderen. Vervolgens bleek het lastig om een buurtnetwerk van de grond te tillen. Zowel het inventariseren van hulpvragen als het vormen van een pool van mensen die op enig moment iets kunnen en willen betekenen, kwam moeilijk van de grond. Uiteindelijk is een gemeenschappelijke basis gevonden, namelijk het initiëren van overleg met de gemeente en de projectontwikkelaar over de inrichting van de openbare ruimte in de nieuwe wijk. Daardoor is een gezamenlijk belang ontstaan, dat heeft geleid tot een structuur. Die moet gevoed worden en zo zijn er inmiddels een website, een facebook-pagina en een nieuwsbrief gelanceerd.
- Het organiseren van een wijkplatform, met een structuur, een bestuur, een website, wekt verwachtingen! Veel bewoners hebben een druk leven en weinig tijd of behoefte om zich in te zetten voor een buurtnetwerk. Dat moeten we respecteren. Misschien is het effectiever burenhulp op kleinere schaal vorm te geven. Wanneer mensen elkaar daadwerkelijk kennen, en elkaar persoonlijk aanspreken, komt de hulp gemakkelijker tot stand.

- Sommige buurten of straten hebben een contactpersoon die daarin een rol vervult.
- De wijk Grinthuizen heeft een eigen karakter. De wijk is nieuw ontwikkeld en bewoners zijn er gelijktijdig komen wonen. Vanwege die ontstaansgeschiedenis is er sprake van een bepaalde samenhang. In oudere wijken ligt dat anders. Sommige oudere wijken beginnen stilaan te verjongen. Oudere bewoners overlijden of trekken naar appartementen, jonge gezinnen nemen hun intrek. Dat brengt andere vormen van interactie met zich mee en andere behoeften, waardoor oude en nieuwe bewoners de wijk weer moeten ontdekken.
- De samenstelling van een wijk is van groot belang. Binnen de gemeente Rheden zijn er grote verschillen in bevolkingssamenstelling van dorpen, kernen en wijken. Wijken bestaan uit zowel huur- als koophuizen. Veelal zijn de bewoners van koophuizen meer zelfredzaam dan huurders, met name in een specifiek segment. En er zijn uitgesproken kwetsbare wijken, waar relatief veel mensen wonen met problemen (integratieproblemen, werkloosheid, schulden, verslavingsproblematiek, psychische problematiek, etc.).
- Het is noodzakelijk ondersteuning te leveren bij het opzetten van buurt- en wijknetwerken, bijvoorbeeld door de krachtcoach van Radar.
- Reikt de ambitie om samenredzaamheid en buurthulp op wijkniveau te organiseren niet te ver? Misschien moet men zich beperken tot een kleiner schaalniveau: het eigen 'blok' - de eigen straat en omliggende straten - waar men elkaar in ieder geval van gezicht kent. Op dat schaalniveau is een app-groep waar men problemen en hulpvragen kan melden, effectief. Om zo'n gemeenschap levend te houden is het belangrijk elkaar een of twee keer per jaar te ontmoeten. Elkaar kennen betekent met elkaar verbonden zijn en weten wanneer iemand hulp nodig heeft.

Hulpvragen en vraagverlegenheid

Iemand wordt ontslagen uit het ziekenhuis, maar is nog niet in staat om zelfstandig het huishouden te runnen. Daarbij is (tijdelijk) hulp nodig. Het transferbureau van het ziekenhuis gaat daarover in overleg met de verschillende partijen, waaronder de huisarts of de praktijkondersteuner. MVT kan worden ingeschakeld om de hulp via de bekende informele zorgverleners te organiseren.

Hoe kan burenhulp hierin een rol vervullen?

- Burenhulp betekent dat men elkaar een helpende hand biedt, wanneer dat nodig is, uit vrije wil en zonder verplichtingen. Er gebeurt veel in de buurten, zonder dat dat is gestructureerd. Als je elkaar kent, ken je de kwetsbaarheden, en spring je in, al of niet tijdelijk.

Een echtpaar van gevorderde leeftijd houdt elkaar overeind door wederzijdse mantelzorg, soms met enige hulp en ondersteuning van derden. Op enig moment komen ze beiden in het ziekenhuis terecht. Na verloop van tijd kunnen zij uit het ziekenhuis worden ontslagen, maar ze zijn nog niet in staat zich te redden zoals voorheen. Zij krijgt een indicatie voor een verpleeghuis, hij niet.

Wat nu?

- Afgezien van de vraag of dergelijke situaties niet humaner kunnen worden opgelost, kunnen kwesties op de politieke agenda kunnen worden gezet, als er een adequate beschrijving is van de leefwereld, de zorg en de gaten die zich daarin voordoen.
- De zorgvraag wordt steeds intensiever. Het gaat niet alleen om een boodschapje. De partner moet dagelijks vervoerd worden voor een bezoek in het verpleeghuis, maar heeft zelf ook zorg en ondersteuning nodig. Het is de vraag of dergelijke zware zorg van een buurt mag worden verwacht.
In Grinthuizen werd een buurtgenoot ernstig ziek. Kinderen wonen op afstand en burenhulp hebben maandenlang voorzien in vervoer naar het ziekenhuis, voor onderzoek en behandeling. Dat gaat verder dan heen en weer rijden: begeleiden naar de juiste afdeling, mee naar de spreekkamer, ondersteuning bij slecht nieuws, etc. Dat gebeurt op relatieniveau, maar als burenhulp dit niet langer kunnen bolwerken, moet er structurele professionele hulp zijn.
- Er is een groot verschil tussen een tijdelijke situatie, zoals een gebroken been, en een continue zorgbehoefte die in intensiteit toeneemt. De overheid mag niet verwachten dat burenhulp dat oplossen. Er moet een voorziening zijn, waar mensen die situaties kunnen melden.

- Het is belangrijk tijdelijke ondersteuning te regelen in gezamenlijk overleg van familie, buren en professionals, waarbij ook de grenzen in het oog worden gehouden. Zo ging een ouder echtpaar verhuizen naar een kleinere woning. Buren wilden wel helpen, maar konden niet alles regelen. Een contactpersoon coördineerde de inzet vanuit het burennetwerk en aanvullende hulp.
- Buren moeten tijdig aangeven wanneer de zorg te zwaar wordt. Het is niet te doen om de complete problematiek integraal bij de buren neer te leggen. Daarin moet een verdeling worden gemaakt tussen informele en formele zorg.
- Er zou een centraal telefoonnummer moeten zijn, waar buren dit soort zaken kunnen melden. Soms kan de huisarts hierin een regierol vervullen, maar dat gebeurt niet altijd.
- MVT vervult die rol. MVT weet de informele hulp te vinden en te koppelen, maar kent ook de wegen om door te schakelen naar professionele ondersteuning. Het is dus van belang dat MVT de benodigde bekendheid krijgt. Er is een campagne gestart om die bekendheid te vergroten. Zo krijgt MVT ook de beschikbare informele hulp beter in beeld, zodat er beter gebruikgemaakt kan worden van bestaande initiatieven.
- Hulp vragen maakt mensen (naar hun gevoel) afhankelijk, tegelijkertijd moeten vrijwilligers soms beschermd worden tegen claimedrag.
- Het is belangrijk dat de hulpvrager kan aangeven of hij hulp wil vanuit het buurtnetwerk. Soms vinden mensen dat misschien gênant.
- Er kan sprake zijn van vraagverlegenheid: er zijn wel mensen die iets voor anderen willen doen, maar geen vraag krijgen. Mensen zien ertegenop om hulp te vragen, vooral in de directe omgeving.
Buren komen niet in het geweer als ze niet weten dat er iets aan de hand is.
- Sommige buren zijn té behulpzaam, waardoor mensen het gevoel krijgen dat de hulp wordt opgedrongen. Aan de andere kant zijn er mensen die wel een helpende hand willen bieden, maar het gevoel krijgen te worden geclaimd.
Het is belangrijk dat men op enig moment tot het inzicht komt dat de grenzen van de mogelijkheden zijn bereikt en dat de informele hulp niet meer de oplossing is. Het is lastig om dat als buur te bewaken en aan te geven.
Met de inschakeling van professionele ondersteuning kunnen dergelijke ongemakkelijkheden bespreekbaar worden gemaakt. De professional kan de hulpvrager helpen de vraag te formuleren en de aanbieder helpen grenzen te stellen.
- Ook voor het matchen van vraag en aanbod is het belangrijk dat je weet om wie het gaat, zodat je de hulpvraag goed kunt inschatten.

Onderzoek leefbaarheid

Een onderzoek naar de leefbaarheid wordt ingesteld op initiatief van Rhedens Dorpsbelang en met medewerking van studenten van Van Hall Larenstein. Wellicht kan het thema informele zorg bij dat onderzoek worden betrokken.

4. Afsluiting

Erny Reuling en Fieke Berings danken de deelnemers voor hun inbreng. Zij gaan aan de slag met de verdere beleidsontwikkeling en de rolinvulling van de gemeente en nemen de input uit deze bijeenkomst graag mee.

Als daar aanleiding voor is, nodigen zij de deelnemers graag tussentijds nog eens uit voor een gedachtewisseling, en andersom zijn de deelnemers van harte uitgenodigd om aanvullende inzichten in te brengen.